

Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määruse nr 10 „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“ muutmise“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määruse nr 10 „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“ olulisim muudatus on metsaühistute toetusele kvalifitseerumise tingimuste ja toetuse suunitluse muutmine. Lisaks muudetakse nõustamistoetusega seotud sätteid, mille eesmärk on edendada vastutustundlikku metsandust.

Määruse eelnõu koostasid Kliimaministeeriumi metsaosakonna nõunik Maret Parv (626 0726, maret.parv@kliimaministeerium.ee, õigusosakonna nõunik Marko Lelov (õigusanalüüs; marko.lelov@kliimaministeerium.ee). Eelnõu koostamisse olid kaasatud nõustajatena sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus metsaosakonna spetsialistid. Keeletoimetuse tegi Justiits- ja Digiministeeriumi keeleteimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

Eelnõu ei ole seotud ühegi teise menetluses oleva eelnõuga. Eelnõukohase määrusega muudetakse keskkonnaministri 14. aprilli 2014. a määruse nr 10 „Erametsanduse toetuse andmise alused, taotluse kohta esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise kord, taotluse hindamise alused ning toetuse tagasinõudmise kord“ 1. juulil 2024. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 28.06.2024, 21).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Punktiga 1 muudetakse võimalusi, milleks võib metsaühistu toetusi taotleda ja saada. Metsaühistu toetuse eesmärk ja sisu muutub ning edaspidi saab metsaühistu tegevustoetust (vt ka punkti 20 selgitust).

Punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks § 3 lõike 2 punkt 1. Punkt on kehtivuse juba varem kaotanud ja selguse huvides jäetakse see määrusest välja.

Punktiga 3 täpsustatakse, et ka vastutustundliku metsanduse edendamise toetuse (edaspidi *nõustamistoetus*) taotlusega esitatakse taotlemisele eelnenud kalendriaasta lõpu seisuga liikmete nimekiri. Muudatusega kaob metsaühistutel vajadus esitada metsaühistu ja nõustamistoetuse taotluste juurde erineva seisuga liikmete nimekirju. Mõlema toetuse taotlemiseks tuleb edaspidi esitada taotlemisele eelnenud kalendriaasta lõpu seisuga liikmete nimekiri. Sama nimekiri tuleb esitada ka metsaühistute kvalifitseerimisel. See vähendab metsaühistute halduskoormust ja muudab taotlemise selgemaks. Samuti muutub lihtsamaks dokumentide kontroll, sest kahe liikmenimekirja asemel on vaja kontrollida ainult ühte.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks § 3 lõike 4 punkt 2, mille kohaselt oli vaja esitada lisa 6 vormil A andmed, kui toetuse saamise eeldus on kvalifitseerumine ja ühistu ei ole kvalifitseerunud. Eelnõuga muudetakse kvalifitseerimistingimusi (punktidega 5 ja 6) ning seetõttu ei ole metsaühistutel vaja määruse lisa 6 vormil A andmeid esitada. Muudatus vähendab metsaühistute ja KIK halduskoormust, sest edaspidi pole vaja esitada KIK-le kvalifitseerumiseks lisadokumente ja neid pole vaja kontrollida.

Punktiga 5 muudetakse § 3¹ lõike 6 sõnastust. Kehtima jääb nõue, et kvalifitseerumiseks peab metsaühistu olema esitanud äriregistrile tähtjaks viimase lõppenud majandusaasta aruande.

Kehtetuks muutuvad punktides 2 ja 3 nimetatud nõuded. Punktis 2 nimetatud nõue on juba kirjas määruse § 4 lõike 1 punktis 4 ja lõikes 3. Punkti 3 kohaselt peab hindama, kas metsaühistu taotlustes on olnud olulisi puudusi. Raske on hinnata, millised puudused on olulised ja millised mitte. Seni ei ole metsaühistute taotlustes n-ö olulisi puudusi tuvastatud.

Punktiga 6 muudetakse § 3¹ lõiget 7. Oluliselt muudetakse nõudeid, millele metsaühistud peavad vastama, et kvalifitseeruda toetuse saamisele. Muudatused on vajalikud, et paremini suunata metsaühistute toetust nendele ühistutele, kes selle abil metsaomanikele mitmekesiseid teenuseid pakuvad, ja vähendada KIK töökoormust.

Muudatusega kaotatakse nõue, mille kohaselt peab toetusele kvalifitseeruv ühistu olema asutatud vähemalt kolm aastat enne taotluse esitamist. Soovitud eesmärki on võimalik saavutada teiste nõuete täitmisega.

Punkti 1 kohaselt peab metsaühistul olema veebileht, kus on avaldatud vähemalt ühistu kontaktandmed, erametsaomanikele pakutavad teenused, metsaühistu lahtiolekuaeg ja vastuvõtutingimused. Need jäävad samaks võrreldes kehtiva määrusega.

Samuti peab metsaühistul olema sõlmitud tööleping, töövõtuleping või muu võlaõiguslik leping konsulendiga, kes vastab metsaseaduse § 10 lõike 5¹ tingimustele (punkt 2). Varem kehtis nõue, mille kohaselt pidi ühistu olema nõustanud vähemalt 200 erametsaomanikku. Väiksematel ühistutel ei pruugi olla tarvilik nii palju nõustamisi teha, sest metsa pikal kasvuajal ei vaja metsaomanikud igal aastal nõu.

Punktiga 3 seatakse tingimus, et metsaühistu on taotlenud vähemalt kolme erinevat erametsaomanikele suunatud toetust. Varem pidi toetusele kvalifitseeruv ühistu taotlema kahte erametsaomanikele suunatud toetust. Nõude rangemaks muutmine aitab suunata riiklikku toetust ühistutele, kes pakuvad erametsaomanikele laiapõhjalisemat tuge.

Punktiga 4 seatakse kvalifitseerumise nõudeks, et ühistu on taotlenud oma liikmete metsamaal metsa uuendamise ja metsastamise toetust. Taotlemine on selgemalt kontrollitav tegevus, kui senine korraldamine, mis võib sisaldada väga erineva töömahuga panustamist ja on raskesti kontrollitav. Metsa uuendamise ja metsastamise toetuse all peetakse silmas kehtivaid ja tulevikus kehtima hakkavaid toetusi, mis on suunatud maapinna ettevalmistamisele, istutamisele ja noorte istutatud taimede hooldamisele metsakasvatustsükli eesmärgil. Muudetakse ka seni kehtinud pindala nõuet 100 hektari pealt 200 hektarile, et suunata toetusraha võimekamatele metsaühistutele, aidates nii kaasa kliimaeesmärkide täitmisele.

Ühtlasi kaotatakse nõue, et toetusele kvalifitseeruv ühistu peab olema müünud 5000 tm puitu.

Punkti 5 kohaselt peab metsaühistu toetusele kvalifitseerumiseks olema taotlenud ja saanud hooldusraiate tegemise toetust. Täpsema nõudena on kirjas, et seejuures peab olema maksetaotluse tähtajaks kasutatud vähemalt 70% määratud toetusest. Hooldusraie toetusena peetakse silmas kõiki praegu ja tulevikus kehtivaid toetusi, mis on suunatud metsaseaduse tähenduses hooldusraiate, välja arvatud sanitaarraie, tegemiseks (siia hulka loetakse ka ÜPP toetused). Senini kasutati pindalalist mõõdikut. Muudatus on vajalik mitmel põhjusel. Esiteks on hooldusraiate toetuse tingimused muutunud ja ühistutel ei pruugi olla otstarbekas teha suuremahulisi hooldusraiate toetuse taotlusi. Teisest küljest on hooldusraiate toetuse puhul oluline, et ühistud kasutaksid ära võimalikult suure osa neile määratud toetusest. Sageli tehakse oluliselt vähem taotletud tööde mahust, mistõttu ei saa toetusraha need, kes töid päriselt teeksid.

Enam ei pea kvalifitseerumiseks olema metsamajandamise grupisertifikaadi hoidja ega koostöölepingut grupisertifikaadi hoidjaga. Metsa sertifitseerimise võimalus on eri katusorganisatsioonide kaudu kõigil metsaühistutel ja seega ei ole selle hindamine otstarbekas.

Punktiga 6 lisatakse tingimus, et kvalifitseerumist taotlev ühistu peab olema teinud vähemalt kaks rühmanõustamist, mis on avalikustatud erametsa portaalis (eramets.ee). Nõude eesmärk on tagada, et ühistud korraldaksid liikmetele mitmesuguseid metsandusteemalisi õppepäevi.

Selleks, et ühistud saaksid kvalifitseeruda, peavad nad 2025. aastal kvalifitseerimisel vastama vähemalt neljale nõudele kuuest, 2026. aastal viiele kuuest ja 2028. aastal kvalifitseerudes kõikidele eespool loetletud nõuetele. Üleminekuaeg sätestatakse, et ühistud jõuaksid oma tegevust planeerides muutunud tingimustega arvestada. Näiteks on paljudel ühistutel probleeme hooldusraiate väikese mahuga.

Punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks § 3² lõige 4. Lõiget ei ole rakendatud alates 2021. aasta 22. jaanuarist, mil jõustus sama paragrahvi lõige 5.

Punktiga 8 muudetakse § 3² lõiget 5. Muudatuse kohaselt peab ühistaotluse korral olema ühistutel sõltumata nende arvust kokku vähemalt 600 liiget. Seni pole esitatud ühtegi ühistaotlust, mille oleks esitanud kolm või enam metsaühistut. Senine liikmete piirarv ei ole olnud seega ühistute jaoks atraktiivne. Selleks, et soodustada ühistute omavahelist koostööd, oleks vaja tuua liikmete piirmäär ühistaotlemisel 600 liikme peale. See võimaldab väiksematel ühistutel ühiselt toetuse taotlemiseks kvalifitseeruda. Kui ühistud teevad koostööd, suudavad nad pakkuda metsaomanikele paremat teenust, samuti vähendab see ühistute halduskoormust. Ühtne liikmete piirmäär on taotlejatele selgem ning nõude kontroll lihtsam.

Punktiga 9 tunnistatakse kehtetuks § 3² lõike 9 punkt 1, mille alusel võetakse kvalifitseerimisel ühistaotlejate puhul arvesse ühistu asutamisest möödunud kalendriaastate aritmeetiline keskmine. Eelnõus muudetakse kvalifitseerimistingimusi ning edaspidi ei ole kvalifitseerimisel oluline metsaühistu asutamisest möödunud aeg.

Punktiga 10 muudetakse § 3² lõike 9 punkte 2 ja 3.

Punktis 2 sätestatakse, et § 3¹ lõike 7 punktidele 1 ja 2 peavad vastama kõik ühistaotlejad. Muudatused on võrreldes senise korraga mõnevõrra rangemad. Jätkusuutlikul metsaühistu peab olema veebileht ning leping metsakonsulendiga, kes on oma ala spetsialist ning nõustab metsaomanikke metsandusteemadel.

Punktis 3 sätestatakse, et § 3¹ lõike 7 punktide 3–6 nõuete korral arvestatakse ühistaotlejate vastavate näitajate summat või osakaalu. Ühistaotlejate puhul arvestatakse punktides 3, 4 ja 6 nimetatud näitajate summat kokku. Kui ühistud on taotlenud ühte liiki toetust (nt metsa uuendamise toetust), siis seda loetakse ühistaotluses üheks erametsaomanikule suunatud toetuseks. Punktis 5 leitakse ühistaotlejate taotletud ja saadud hooldusraie toetusega tehtud tööde maht kokku ning leitakse kasutatud toetuse osakaal.

Muudatused on valdavalt tehnilised täpsustused, mis ei muuda seniseid põhimõtteid.

Punktiga 11 tunnistatakse kehtetuks § 3² lõiked 11 ja 12. Kuna metsaühistu toetuse muudatuse järel jäetakse toetatavate tegevuste hulgast välja rühmanõustamine ja koolimetsaga seotud tegevus, jäetakse need sätted määrusest välja.

Punktiga 12 muudetakse § 7 punkti 1. Erametsaomanike nõustamise toetus muudetakse vastutustundliku metsanduse edendamise toetuseks, edaspidi ka nõustamistoetus. Muudatus

rõhutab metsakonsulendi osa vastutustundliku nõu andmisel. Toetust suunatakse lisaks nõustamisele jätkusuutliku ja teadliku metsanduse edendamisele. Nõustamisteemade ring laieneb elurikkust ja kliimamuutust arvesse võtvate teemadega (nt püsimeetsandus, looduskaitse, elurikkuse säilitamine).

Punktiga 13 muudetakse § 8 pealkirja, et tuua paremini välja toetuse uus suunitlus. Uus pealkiri on „Vastutustundliku metsanduse edendamise toetus“.

Punktiga 14 muudetakse § 8 lõike 1 sõnastust. Uus sõnastus viitab sellele, et vastutustundliku metsanduse edendamise toetuse eesmärk on lisaks senistele eesmärkidele ka elurikkuse hoidmine ja püsimeetsanduse võimaluste tutvustamine.

Punktiga 15 jäetakse määrusest välja nõue esitada toetuse taotlemisel määruse lisa 9, kuna see ei ole enam muutunud tingimuste tõttu vajalik. Toetust ei saa enam taotleda metsakasvatustööde korraldamiseks ja seetõttu ei ole vaja esitada lisa 9 kohast metsaühistu tegevusaruannet, kus on metsakasvatustööde nimekiri.

Punktiga 16 muudetakse § 8 lõiget 7. Uue sõnastuse kohaselt on vastutustundliku metsanduse edendamise toetust võimalik saada vaid füüsilisel isikul ja füüsilisest isikust ettevõtjal, kui nad on metsaomanikud. Juriidiliste isikute puhul on tegemist ettevõtjatega, kes tegutsevad oma tuttavas valdkonnas ja kes on saanud palgata endale metsanduslike teadmistega töötajad. Füüsilised isikud on aga üldjuhul tagasihoidlike metsanduslike teadmistega. Seetõttu on otstarbekas kasutada piiratud eelarvelistest vahenditest makstavat toetust eelkõige füüsilistele isikutele ja füüsilisest isikust ettevõtjatele.

Punktiga 17 muudetakse § 8 lõiget 10. Muudatusega määratakse kindlaks nõustamiskulude abikõlblikkuse periood. See võimaldab ühistutel stabiilselt aasta läbi tehtud nõustamistele toetust saada olenemata sellest, millal taotlusvoor toimub.

Punktiga 18 muudetakse § 8 lõiget 10¹. Muudatusega täpsustatakse, et metsaühistu nõustamistoetuse arvestamisel lähtutakse füüsilistest isikutest, sealhulgas füüsilisest isikust ettevõtjatest. Kehtiv määrus lubas arvestada ka juriidilisest isikust erametsaomanikke.

Punktiga 19 muudetakse § 12 lõiget 1. Muudetud sõnastuse kohaselt on metsaühistu toetuse eesmärk ühistu tegevuse toetamine. See on üks olulisemaid määruse muudatusi. Seni on toetatud mitmesuguseid ühistevõetuseks vajalikke projekte (rühmanõustamised ja koolimetsa üritused) ning metsakasvatustööde tegemist. Projektide, näiteks koolides metsanduslike teadmiste levitamine, elluviimiseks on võimalik taotleda muid KIK toetusi, seega ei ole otstarbekas sarnasteks tegevusteks mitmest allikast toetusi maksta. Metsakasvatustööde tegemine on oluline metsaühistute ülesanne. Metsaühistu peab kvalifitseerimisel näitama, et ta on jätkusuutlik ja võimeline metsaomanikke teenindama. Muu hulgas peavad ühistud selle tõestamiseks olema taotlenud erametsaomanikele erinevaid toetusi.

Punktiga 20 tunnistatakse kehtetuks § 12 lõiked 3 ja 4. Muudatus on seotud punktiga 18 tehtava muudatusega. Metsaühistu toetuse sisuks jääb metsaühistu tegevuse toetamine, mis sisaldab kõiki metsaühistu igapäevaseid tegevusi, mida oma liikmete hüvanguks tehakse.

Punktiga 21 muudetakse § 12 lõike 5 sõnastust. Muutuse tulemusena saavad ühistud tegevustoetust üksnes füüsilistest isikutest ja füüsilisest isikust ettevõtjatest liikmete kohta ja kuni 30 eurot kalendriaastas. Varem said ühistud toetust ka juriidilisest isikust liikmete eest, aga kuna juriidilised isikud tegelevad metsamajandamisega oma põhitööna, ei ole neil üldjuhul vaja riigi toetatud metsaühistu tuge. Muudatus ei takista juriidilisel isikul olla metsaühistu liige.

Varasem toetuse ülemmäär 40 eurot liikme kohta on langetud 30 euroni liikme kohta. Muudatus suunab ühistuid olema metsaomanike abistamisel tõhusamad.

Punktiga 22 muudetakse § 12 lõike 6 sõnastust. Muudatuse kohaselt võetakse toetuse arvestamisel aluseks füüsilisest isikust liikmed ja füüsilisest isikust ettevõtjad. Muudatus on kooskõlas teiste muudatuste eesmärgiga.

Punktiga 23 tunnistatakse kehtetuks § 12 lõiked 8, 10–12 ja 14. Nimetatud lõiked reguleerisid senise metsaühistu toetuse toetusliikide määrasid ja nõudeid. Enam neid tegevusi ei toetata. Muudatus lihtsustab nii toetuse taotleja kui ka toetuse andja tööd, kuna toetuse määr on metsaühistu tegevustoetuseks ühtne (seni oli eri tegevustel erinev toetuse määr).

Punktiga 24 muudetakse § 12 lõike 16 punkti 2 sõnastust. Punkti 2 täpsustatakse, et teha selgemaks, millal tuleb esitada metsaühistu liikmete põhiandmetega nimekiri.

Punktiga 25 tunnistatakse kehtetuks § 12 lõike 16 punkt 3. Toetust ei saa enam taotleda metsakasvatustööde korraldamiseks ja seetõttu ei ole vaja esitada lisa 9 kohast metsaühistu tegevusaruannet, kus on metsakasvatustööde nimekiri.

Punktiga 26 muudetakse paragrahv 12 lõiget 17. Täpsustatakse, kui palju võib metsaühistu saada toetuse taotlemisel ettemaksu ja millal tehakse teine makse. Varasem 20 eurot ettemaksu on asendatud kuni 50%-ga taotluse rahuldamise otsuses märgitud toetuse summast.

Punktiga 27 tunnistatakse kehtetuks § 12 lõiked 18–20 ja 23. Lõiked on seotud tegevuste ja dokumentidega, mis kehtiva määruse järgi esitatakse taotluse rahuldamise otsuses määratud kuupäevaks. Kuna edaspidi toetatakse ainult metsaühistu tegevust, siis ei ole vaja nendes punktides nimetatud dokumente esitada.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse muutmine ei põhjusta riigi eelarvele lisakoormust. Muudatused aitavad vähendada KIK töökoormust ning metsaühistute halduskoormust.

5. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

6. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, Rahandusministeeriumile ning arvamuse avaldamiseks Eesti Erametsaliidule ja Eesti Põllumajandus- ja Kaubanduskojale.